

Bij pagina 29 - De zeven huizen van de raad

De zeven huizen van de raad

Gilze en Rijen heeft in de loop der tijd zeven raadhuizen gekend. Met allemaal hun eigen geschiedenis.

1655 – 1796 Het dorpshuis of de secretarie bij de kerk

In de zeventiende eeuw vergaderde het dorpsbestuur voornamelijk in herbergen. Maar na de Vrede van Munster (1648) veranderde dit. Het dorpsbestuur bestond vanaf toen uit protestanten waar de autochtone bevolking niet al te verdraagzaam tegenover stond. In een herberg zou het bestuur tussen een vijandig gezinde bevolking moeten vergaderen. De hoogste gezagsdrager in het dorp, Schout Gijsbrecht van Berckel, besloot daarom in 1655 samen met de schepenen om een Heilige Geesthuisje naast de kerk in Gilze tot secretarie in te richten. (Een Heilige Geesthuisje was een woning die toebehoorde aan de Tafel van de Heilige Geest, een instelling die de armenzorg behartigde). Het huisje werd, zo blijkt uit de dorpsrekeningen, ingrijpend verbouwd. Het strodak bijvoorbeeld werd vervangen door een pannendak en aan het huis zelf werd veel verspijkerd en vertimmerd. Het gebouwtje was en bleef klein, ook na de verbouwing. Het vloeroppervlak mat ongeveer 5 bij 10 meter. Dit dorpshuis deed tot 1796 dienst als vergaderruimte voor het dorpsbestuur en nog langer voor het dagelijks bestuur. Bovendien was het secretarie en opslagruimte voor het archief.

1797 – 1921 De predikantswoning als dorpshuis

Schout Gijsbrecht van Berckel bood in 1714 zijn huis aan de Raadhuisstraat in Gilze te koop aan. De heer van Stad en Lande van Breda, de prins van Oranje, gaf het dorpsbestuur opdracht dit huis te kopen en door de predikant te laten bewonen. Tot 1794 was het pand op die manier in gebruik, later deed het nog dienst als Frans hospitaal. Op 9 maart 1797 besloot het gemeentebestuur één van de bovenkamers van het op dat moment leegstaande huis in gebruik te nemen als vergaderkamer. De secretaris bleef in het gebouwtje naast de kerk werkzaam. De rest van het huis verhuurde de gemeente als woning. In 1855 kwamen ook de secretarie en het archief in het huis. In 1920 besloot de raad het dorpshuis te ruilen met het patronaatsgebouw aan de Nieuwstraat in Gilze, dat eigendom was van de parochie. Het voormalige dorpshuis/raadhuis aan de Raadhuisstraat werd op 5 juli 1944 tijdens een bombardement geheel verwoest.

1921 – 1939 Het oude Patronaat

Het kerkbestuur in Gilze wilde in 1920 een r.-k. school voor jongens oprichten. En had daarvoor zijn oog laten vallen op het pand van de openbare school en op het raadhuis, toen nog dorpshuis genoemd. De gemeenteraad besloot het raadhuis met het patronaatsgebouw in Gilze te ruilen. Het voormalige patronaat in Gilze werd verbouwd tot gemeentehuis en op 12 augustus 1921 vergaderde de raad voor het eerst in het pand Nieuwstraat 22 (hier is nu Heemkring Molenheide gehuisvest). Omdat er in de jaren dertig behoefte kwam aan meer en betere ruimten, besloot de raad over te gaan tot nieuwbouw op Nerhoven.

1939 – 1944 Het raadhuis op Nerhoven

Op zaterdag 27 mei 1939 werd op Nerhoven in Gilze het eerste nieuwgebouwde raadhuis van Gilze en Rijen door pastoor A. van de Noort ingezegend. De officiële opening verrichtte de commissaris van de koningin Jonkheer Mr. A.B. van Rijckevorsel. Het gebouw is maar kort

in gebruik geweest. Al snel na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog legde de Bauleitung van de Duitse Krijgsmacht beslag op enkele vertrekken van de bovenverdieping en nam geleidelijk aan steeds meer kamers in bezit. Ten slotte waren er van de ongeveer twintig vertrekken nog maar drie kamers ter beschikking van de gemeente. Het laatste oorlogsjaar viel het besluit het raadhuis helemaal te ontruimen vanwege de algehele onveiligheid. Alleen het archief bleef in het raadhuis in een brandvrije bewaarplaats. Op de avond van 10 oktober 1944 lieten de Duitsers het raadhuis in de lucht vliegen. Wat restte was een ruïne.

1944 – 1946 De burgemeesterswoning als raadhuis

Op 1 maart 1944 werden de gemeentelijke bureaus overgebracht van het raadhuis op Nerhoven naar de burgemeesterswoning aan de Nieuwstraat. Deze woning stond sinds de afwezigheid (door ziekte) van Burgemeester Klardie leeg. Waarnemend burgemeester Baron van Hövell tot Westerflier en Weezveld vond een onderkomen in de zogenaamde 'oude pastorie' in Gilze. Voor de bewoners van Rijen richtte de gemeente een hulpsecretarie in. Eerst in de woning van de familie Van Enschoot aan de Kerkstraat in Rijen en later in het huis van de familie Roksnoer eveneens in de Kerkstraat, de latere Hoofdstraat.

1946 – 1961 Villa Mol

De burgemeesterswoning in de Nieuwstraat was niet echt een werkbare huisvesting voor het gemeentebestuur. Begin 1946 verhuisde het gemeentehuis daarom naar de Villa Mol, een pand dat ruimer en representatiever was. Het pand was echter voor het doel waarvoor het werd gebruikt, aan de kleine kant. Na enkele jaren ging de dienst gemeentewerken daarom naar het voormalige raadhuis op het adres Nieuwstraat 22.

1961-heden Het gemeentehuis in Rijen

Op 12 oktober besloot de raad om het nieuwe gemeentehuis in Rijen te bouwen. Rijen ontwikkelde zich na de oorlog sneller dan Gilze. Die verplaatsing ging niet zonder slag of stoot (zie: [Raadhuiswestie](#)). Het nieuwe gemeentehuis werd gebouwd in het centrum van de westelijke uitbreiding van Rijen. Commissaris van de koningin, Frank Houben, opende op 29 april 1961 het gebouw officieel.

In 1966 realiseerde de gemeente huisvesting voor haar technische diensten aan de Rembrandtlaan in Rijen: de dienst gemeentewerken, het gasbedrijf en de brandweer samen in een apart gebouw. In het jaar 2000 verlieten ze dat gebouw weer. Het werd gesloopt om ruimte te maken voor de bouw van appartementen. De brandweer bleef wel op die plek gehuisvest, de dienst gemeentewerken ging naar een nieuwe locatie aan de Parallelweg in Rijen, waar ook de milieustraat kwam. Het gasbedrijf werd verkocht aan de PNEM.

In 1982 was het gemeentehuis aan het Raadhuisplein in Rijen al weer te klein en kwam er een uitbreiding. In 2000 gebeurde dat nog een keer.

Gilze moest het na 1961 doen met een hulpsecretarie; eerst in de Villa Mol en later in de Openbare Bibliotheek. Vanaf 2012 is er geen hulpsecretarie meer in Gilze en moeten de Gilzenaren voor zaken die de gemeente aangaan naar Rijen.